

На підставі вищевикладеного, можна констатувати, що порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст.286 КК) – доволі поширений злочин. На цей час він є однією з основних причин смертності та інвалідності людей у віці від 3 до 40 років. Механізм кожної ДТП є достатньо складним і настільки неочевидним, що для встановлення обставин події, наявності чи відсутності складу злочину в діях її учасників нерідко доводиться проводити великий обсяг роботи, у тому числі, пов'язаної з використанням спеціальних знань. У зв'язку з цим при розслідуванні ДТП проблемні питання теорії та практики призначення та проведення судових експертиз, оцінки висновку експерта слідчим, прокурором, судом набувають особливого значення.

Для вирішення спеціальних питань, які виникають при розслідуванні ДТП, в умовах науково-технічного прогресу з'являються нові види судових експертиз, розробляються нові методики дослідження технічних та інших процесів, які відбуваються під час ДТП. У свою чергу, науково-технічні можливості, що відкривають новий рівень дослідження обставин ДТП, визначають, обумовлюють вимоги до якості та кількості доказової інформації, зібраної слідчим, її достовірності, належності та допустимості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стан та структура злочинності в Україні (2010-2011 рік) // Міністерство внутрішніх справ України: офіційний веб сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/717134.jsessionid=5D3CF20B833A282A2EFC2F0DA57F6D3B>
2. Мисливий В.А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту: [монографія] / В.А. Мисливий. – Д.: Юрид. акад. Мін-ва внутр. справ, 2004. – 380 с.
3. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 28. – Ст. 232.
4. Дячук В.І. Використання спеціальних знань при розслідуванні дорожньо-транспортних пригод: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 "Кримінальний процес та криміналістика"; "Судова експертиза" / Дячук Василь Іванович. – К., 2010. – 19 с.
5. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: затв. наказом МОЗ України від 17 січня 1995 року № 6.
6. Правила проведення судово-медичної експертизи (досліджень) трупів у бюро судово-медичної експертизи : затв. наказом МОЗ України від 17 січня 1995 року № 6.
7. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: затв. наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 30 грудня 2004 року № 144/5) // Офіційний вісник України. – 1998. – № 46. – Стор. 172.

УДК 342.9:005.5

ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Баранчик П.О., здобувач

Запорізький національний університет

Аналізуються наукові підходи до проблеми виокремлення принципів публічного управління в якості основної складової принципів адміністративного права, починаючи від радянських часів та закінчуючи сучасними підходами в умовах реформування вітчизняного адміністративного права. З урахуванням наукових позицій та врахувавши досвід європейських країн з питань встановлення та законодавчого закріплення принципів публічного управління, автор пропонує дефініції понять

"принципи публічного управління (принципи діяльності суб'єктів публічної адміністрації) та "принципи дії правових актів публічної адміністрації".

Ключові слова: управління, державне управління, публічне управління, публічна адміністрація, принципи публічного управління, принципи діяльності суб'єктів публічної адміністрації, принципи дії правових актів публічної адміністрації.

Баранчик П.А. ПРИНЦИПЫ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРИНЦИПОВ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРАВА / Запорожский национальный университет, Украина

Анализируются научные подходы к проблеме выделения принципов публичного управления в качестве основной составляющей принципов административного права, начиная с советских времен и заканчивая современными подходами в условиях реформирования отечественного административного права. С учетом научных позиций и опыта европейских стран по вопросам установления и законодательного закрепления принципов публичного управления автор предлагает дефиниции понятий "принципы публичного управления (принципы деятельности субъектов публичной администрации)" и "принципы действия правовых актов публичной администрации".

Ключевые слова: управление, государственное управление, публичное управление, публичная администрация, принципы публичного управления, принципы деятельности субъектов публичной администрации, принципы действия правовых актов публичной администрации.

Baranchik P.A. PRINCIPLES OF PUBLIC MANAGEMENT AS CONSTITUENT OF PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE LAW / Zaporizhzhya national university, Ukraine

This article analyzes the scientific approaches to the selection principles of public administration as a major component of the subject of administrative law, since the Soviet era to modern approaches in reforming the national administrative law. Given the scientific point of view and experience of European countries on the establishment and consolidation of the legislative principles of public administration, the author offers a definition of the concepts of "principles of public administration (the principles of activity of public administration)" and "principles of the legal acts of public administration."

Key words: management, public administration, public administration, public administration, principles of public administration, principles of activity of public administration, principles of legal acts of public administration.

Змістовною складовою предмета адміністративного права є так звані управлінські відносини, які у сучасний період розвитку адміністративного права характеризуються як відносини у сфері публічного адміністрування, публічного управління. Підхід, за якою основною складовою предмета адміністративного права визнаються управлінські відносини, бере свій початок у доктрині адміністративного права ще з радянських часів. Так, усі підручники з адміністративного права радянського періоду вміщували окремий розділ, що мав назву "Принципи радянського державного управління" [1, 49-68; 2, 48-67; 3, 22-38]. Адміністративне право в той період називали правом управління [3, 3]. Нині цей підхід збережено, щоправда в оновленому розумінні. У зв'язку з цим необхідним є розгляд та формулювання принципів відповідної складової предмету адміністративного права, до якої входять принципи публічного управління економічною, соціально-культурною та адміністративно-політичною сферами, а також реалізації делегованих державою органам місцевого самоврядування, громадським організаціям та деяким іншим недержавним інституціям владних повноважень.

Мета статті – аналіз принципів управління (публічного управління, публічного адміністрування) як складової предмета адміністративного права, формулювання відповідної дефініції з урахуванням аналізу існуючих наукових поглядів на проблему принципів управління.

Дослідженню питань класифікації принципів державного (нині – публічного) управління як складової предмета адміністративного права присвячували свої роботи чимало відомих вітчизняних вчених різних часів. У радянський період питання визначення системи принципів радянського державного управління та окремих її підсистем присвячували свої праці Г.В. Атаманчук, Д.М. Бахрах, В.А. Власов, А.П. Ключніченко, О.П. Коренєв, Б.П. Курашвілі, Б.М. Лазарєв, О.Є. Луньов, В.М. Манохін, І.М. Пахомов, Г.І. Петров, С.С. Студенікін, Ю.О. Тихомиров, В.А. Юсупов, Ц.А. Ямпольська тощо. Досліджували зазначені питання у своїх працях і науковці більш пізнього періоду і сучасності, зарубіжні вчені, які аналізували принципи сучасного адміністративного права (публічного адміністрування, державної служби, європейських принципів). Серед них слід назвати В.Г. Афанасьєва, І.В. Блауберга, Дж. Грега, Х. Зігварта, Р. Карнапа, Г. Д. Левіна, С.В. Мейєна, І.І. Новінського, С.С. Розову Л.П. Рожкову О. Сімпсона Г. Фреге, Е.Г. Юдіна Т.О Коломоєць, А.А. Пухтецьку та деяких інших. Проте майже жоден з цих вчених не надає дефініції поняття "принципи публічного управління", більш того, деякі джерела з адміністративного права й досі застосовують термін "державне управління", який є занадто застарілим та не відображає тенденції оновлення галузі

адміністративного права. Відсутній також і єдиний підхід до класифікації відповідних принципів.

Раніше адміністративне право традиційно розглядалось як система норм, спрямована на врегулювання відносин у галузі державного управління, проте на сьогоднішній день його роль і призначення істотно змінилися. Не можна ототожнювати принципи адміністративного права і принципи державного управління, хоча вони дуже тісно взаємозв'язані. Принципи адміністративного права визначають характер механізму адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, природу зв'язків, які формуються в процесі цього регулювання. Державним управлінням є вид специфічної діяльності держави, що дістає вияв у функціонуванні її органів, які впливають на суспільні відносини з метою її регулювання відповідно до державних інтересів [4, 109]. Перехід від державноцентристських до людиноцентристських пріоритетів адміністративно-правового регулювання зумовили зміну акцентів у спрямуванні адміністративно-правового регулювання, ... виділивши на перший план особу з її правами, законними інтересами, свободами [5, 10]. Це повинні відображати й принципи публічного управління.

Сутність принципів радянського державного управління полягала в тому, що вони визнавались основними керівними началами, основними правилами організації і діяльності апарату державного управління. Основними принципами радянського державного управління проголошувалися демократичний централізм, участь трудящих, рівноправ'я національностей, соціалістична законність і плановість [3, 22], інші автори визнавали пріоритети дещо по-іншому. Як перший принцип вони називали керівну і спрямовуючу роль комуністичної партії, далі називалися такі принципи, як активна участь народних мас у державному управлінні, рівноправ'я національностей у державному управлінні, демократичний централізм, державне планування і облік, соціалістична законність [2, 50].

Треті автори йшли шляхом поділу принципів державного управління за змістом на дві групи: соціально-політичні принципи та організаційно-технічні принципи побудови і діяльності апарату управління [1, 50-51]. До першої групи принципів включалися: керівна і спрямовуюча роль комуністичної партії, народність державного управління, яка знаходила прояв в активній участі в ньому трудящих мас, демократичний централізм, національне рівноправ'я в державному управлінні, державне планування і облік, соціалістична законність. До другої групи: лінійний, виробничо-галузевий (виробничо-територіальний) і функціональний принципи побудови апарату, встановлення раціональних співвідношень між числом об'єктів, що перебували в управлінні, і чисельністю апарату управління, єдність розподільчої влади, чіткий розподіл праці, принципи організації діловодства в органах управління та ін. [1, 51].

Як бачимо, дещо змінювались назви, мінялися місцями ті чи інші принципи, проте загалом класифікація принципів залишалася стабільною.

Принципи управління та принципи адміністративного права уявляють собою різні категорії. Перші відносяться до категорії не правового, соціального порядку, другі є правовою категорією. Разом із тим, і принципи управління, і принципи адміністративного права переслідують загальні цілі. Вони сприяють один одному, взаємно доповнюють один одного. Між адміністративним правом та державним управлінням існує двосторонній характер зв'язку, тісна взаємодія. А тому, не зводячи принципи адміністративного права лише до юридичного вираження основних принципів управління, принципи публічного управління є лише однією зі складових, що характеризують предмет адміністративного права.

Принципи адміністративного права визначають характер механізму адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, природу зв'язків, які формуються в процесі цього регулювання. У свою чергу, принципи державного управління – це основоположні ідеї, які визначають порядок організації та здійснення управління. Можна сказати, що вони є правовими вимогами, обов'язковими для виконання і дотримання в процесі виконавчої діяльності.

Як вже зазначалось, характерною тенденцією сучасної адміністративно-правової доктрини є звуження випадків застосування терміну "державне управління" та запровадження використання термінів "публічне управління" та "публічна адміністрація". З цією тенденцією слід погодитись, адже термін "державний" явно звужує сферу застосування адміністративного права, обмежуючи управління лише державою як суб'єктом адміністративного права. При

цьому, як зазначає Т.О. Коломоець, відбувається не просто процес заміни термінів, а ідеологічно відмінне змістовне наповнення одного з основних інститутів адміністративного права [5, 167].

Проте і сьогодні в підручниках та навчальних посібниках з адміністративного права можна зустріти вказівку на принципи державного управління, до яких відносять законність, верховенство права, рівноправність громадян в управлінні, відповідальність органів виконавчої влади (посадових осіб) за доручену справу перед людиною і державою, гласність, участь громадян та їх об'єднань в управлінні [6, 15; 7, 39].

Щодо співвідношення словосполучень "публічне управління" та "публічна адміністрація" зазначимо, що одні науковці-адміністративісти у своїх наукових працях використовують термін "публічне управління" [8, 45]. Інші вчені використовують термін "публічна адміністрація" [9, 2; 10; 11, 88; 12, 13; 13, 13]. У зв'язку із цим виникають питання щодо співвідношення цих понять.

Початок нового розуміння (модифікації) "державного управління" як інституту адміністративного права було покладено В.Б. Авер'яновим. Ґрунтуючись на його розробках, його послідовники і більшість сучасних вітчизняних вчених-адміністративістів віддають перевагу терміну "публічна адміністрація", як такому, який акумулює у собі дві складові – "публічна" та "адміністрація".

Перша складова означає спільність, доступність для всіх, слугування всім, поєднання у собі державної (національної) та самоврядної (територіальної). Термін "публічний" є словом іншомовного походження і означає відкритість, суспільний (неприватний, недержавний).

Термін "адміністрація" також є словом іншомовного походження і, виходячи з аналізу відповідних словників, означає керівний орган підприємства, установи, організації, що несе відповідальність за їх діяльність; органи виконавчої влади держави, урядовий апарат управління [14, 27; 15, 26]. Не слід оминати увагою і значення терміна "адміністрування", яке також є словом іншомовного походження і означає управління чим-небудь бюрократично, формально, не вдаючись у сутність справи [14, 27; 15, 26-27]. Надаючи тлумачення терміну "адміністрація", слід враховувати такі аспекти діяльності адміністрації, як підпорядкованість політичній владі та служіння публічним інтересам. Врахування значення цих складових дозволяє адекватно відтворити реальний зміст і сутність виконавчої організуючо-сервісної діяльності публічної влади. Тобто, як бачимо, визначення "адміністрація", "адміністрування" вже містить таку складову, як управління.

Щодо терміна "управління" зазначимо. Слово "управляти" трактується як "правити, надаючи хід, напрямки; розпоряджатися; завідувати, бути господарем, розпорядником чогось; стар. давати право, владу, уповноважувати" [16, 504]; "управління" визначається як функція організованих систем (соціальних, біологічних, технічних), що забезпечує збереження їх структури і впорядкування відповідно до закономірностей функціонування [17, 218].

Перефразування розуміння соціального управління в площину управлінських функцій як складової предмета адміністративного права дозволяє визначити управління як особливу функцію держави, органів місцевого самоврядування, інших органів та осіб щодо делегованих державою та територіальною громадою повноважень, що виникає з потреб врегулювання окремих сфер життя суспільства. Зміст управління знаходить прояв в організуючій діяльності, що досягається шляхом об'єднання, узгодження, регулювання, координації та контролю. Управління передбачає наявність суб'єктів і об'єктів. Управління тією чи іншою сферою життя суспільства з боку держави, територіальної громади в особі органів влади та органів місцевого самоврядування, інших органів та осіб у частині реалізації делегованих їм державою, територіальною громадою повноважень, здійснюється з метою виявлення найефективніших шляхів розвитку тієї чи іншої сфери. Управління нерозривно пов'язане з владоорганізуючою діяльністю, що можна розуміти як розподіл функціональних обов'язків між суб'єктами управління.

Тобто терміни "публічна адміністрація" та "публічне управління" не є однопорядковими поняттями. Перше необхідно розглядати як суб'єкт, який здійснює управління, а другий – як процес, дії. Натомість терміни "публічне адміністрування" та "публічне управління" розглядатимуться як синонімічні.

Діяльністю публічної адміністрації (публічного адміністрування) є сукупність організаційних дій, діяльності та заходів, які виконують різними суб'єктами та інституціями на основі закону та в межах, визначених законами для досягнення публічного інтересу [5, 168].

Думки науковців щодо фундаментальних засад, на яких повинна здійснюватись діяльність публічної адміністрації, різняться. Найчастіше науковці виокремлюють загальні та спеціальні принципи публічного управління. Так, С.Г. Стеценко відносить до загальних принципів принципи демократизму, законності, гласності та участі громадськості. Спеціальні ж принципи науковець поділяє на галузеві, міжгалузеві, територіальні, поєднання централізації та децентралізації, поєднання єдиноначальності та колегіальності [8, 53-54].

Останнім часом в адміністративно-правовій літературі з'являються наукові праці, присвячені дослідженню місця адміністративного процедурного права в системі юридичних знань та системі права України. Зокрема досліджували питання кодифікації адміністративно-процедурного законодавства України Т.О. Коломоєць та Д.С. Астахов [18], дослідженню питань адміністративного процедурного права, розробці теорії адміністративного процедурного права присвячена дисертація на здобуття наукового ступеню доктора юридичних наук О.І. Миколенка [19]. Тобто наукових праць, присвячених дослідженню вказаних питань сьогодні явно недостатньо.

Актуальність дослідження і, відповідно, закріплення в перспективному законодавстві принципів адміністративного процедурного права, насамперед, пов'язана з процесами реформування органів державної влади, які відбуваються сьогодні в Україні. Це, у свою чергу, вимагає такого нормативного врегулювання, яке б забезпечувало розвиток системи забезпечення і захисту прав громадян, закріплення за органами державної влади відповідного обсягу компетенції і механізмів її реалізації. Як зазначає О.І. Миколенко, важливим чинником подальшого розвитку України як демократичної та правової держави є закріплення в чинному законодавстві нормотворчих та правозастосовчих адміністративних процедур, які б, з одного боку, організовували діяльність державних службовців, а, з іншого, – свідчили б про прозорість їх діяльності та відповідний рівень гарантування і захисту прав громадян [19, 1].

Проблемою вітчизняного адміністративного процедурного права є те, що більшість адміністративно-процедурних норм сьогодні розпорошені в чисельних нормативно-правових актах та потребують відповідної систематизації. Саме цим пояснюється розробка декількох проектів Адміністративно-процедурного кодексу України, зокрема від 29.12.2001 р. (номер реєстрації 8413), від 29.04.2004 р. (номер реєстрації 5462), від 18.07.2008 р. (номер реєстрації 2789), а також нової редакції у 2010 році.

Проект Адміністративно-процедурного кодексу України від 29.04.2004 р. (номер реєстрації 5462, проект відкликано 08.02.2005 р.) у ст.6 закріплював такі принципи, відповідно до яких повинно було здійснюватись адміністративне провадження: верховенства права; презумпції правомірності дій і вимог суб'єкта звернення та заінтересованої особи; рівності перед законом; законності; гласності та відкритості; повноти, об'єктивності та неупередженості; етичності в стосунках; оперативності та доступності; адміністративного провадження для суб'єкта звернення та заінтересованої особи; підконтрольності.

Проект Адміністративно-процедурного кодексу України від 18.07.2008 р. (номер реєстрації № 2789), який було відкликано 11.03.2010 р., був більш прогресивним з точки зору тлумачення закріплених ним принципів. У цьому Проекті відповідно до принципів належного урядування в ст.6 "Принципи адміністративної процедури" закріплювались такі принципи: верховенство права; законність; рівність учасників адміністративного провадження перед законом; використання повноважень з належною метою; обґрунтованість; безсторонність (неупередженість) адміністративного органу; добросовісність; розсудливість; пропорційність; гласність і відкритість; своєчасність і розумний строк; ефективність; презумпція правомірності дій і вимог особи; гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні; гарантування правового захисту.

Тобто, як бачимо, зазначені Проекти відводили різні місця конкретним принципам адміністративної процедури, по-різному оцінювали їх значення, послідовність розташування, проте значна частина цих принципів збігалася.

Щодо класифікацій принципів процедурного права вченими-адміністративістами, слід вказати на позицію А.М. Школика, який виокремлює такі процедурні принципи адміністративного права: 1) доступність послуг публічної адміністрації (насамперед, фінансової, але також організаційної); 2) право приватних осіб "бути почутими" (на подачу доказів у праві, на отримання обґрунтованої відповіді адміністрації); 3) право приватних осіб на представництво та правову допомогу відносин з адміністрацією; 4) часові обмеження розгляду адміністративних справ; 5) обов'язок адміністрації повідомити про прийняття та зміст адміністративного акта та способів його оскарження [20, 27].

У процесі здійснення управління уповноваженими органами приймаються управлінські рішення. За визначенням управлінського рішення, наданого в Юридичній енциклопедії, ним є ключовий акт процесу управління, який за своєю сутністю є розпорядженням з боку керуючого суб'єкта (суб'єкта управління) керованому об'єкту (об'єкту управління) і підлягає обов'язковому виконанню останнім [17, 219].

Враховавши запропоноване визначення, надане в цій Енциклопедії, до теми нашого дослідження, можна зазначити, що прийняття управлінського рішення уповноваженим суб'єктом є свідомим вольовим, владним актом організуючого впливу, який виражає наміри щодо бажаного функціонування суб'єкта (об'єкта) управління, містить певну модель його дій, спрямованих на досягнення очікуваного результату.

Діяльності публічної адміністрації щодо прийняття правових актів відводиться вагоме місце серед інших правових форм її діяльності. Сьогодні дискусії вчених-адміністративістів точаться навколо використання терміна, який би охоплював усі результати (як нормативні, так і індивідуальні) діяльності суб'єктів публічної адміністрації. Замість застарілого в реаліях сьогодення терміна "правовий акт державного управління" пропонується ціла низка нових термінів: "правові акти публічної адміністрації", "адміністративні акти", "рішення суб'єктів адміністративної влади", "акти адміністративної влади" та інші. Більш доцільним вбачається вживання терміну "правовий акт публічної адміністрації", як такий, що вміщує вказівку на суб'єкта його прийняття та всі варіанти різновидів можливих актів.

Управлінське рішення (правовий акт публічної адміністрації) є концентрованим вираженням діяльності керуючого суб'єкта і складається з певних етапів: підготовки, прийняття та реалізації. Підготовка рішення передбачає наявність можливих варіантів дій, один з яких відповідає об'єктивно існуючим інтересам та потребам управління.

Прийняття управлінського рішення означає вибір найкращого варіанта дій у результаті свідомої вольової діяльності керуючого суб'єкта. У науковій адміністративно-правовій літературі окремо виділяють принципи процедури прийняття адміністративних актів. Так, В.П. Тимошук до останніх відносить такі принципи: 1) верховенства права; 2) рівність учасників адміністративної процедури; 3) рівність учасників адміністративної процедури перед законом; 4) публічність; 5) ефективність (неформальність); 6) своєчасність (оперативність); 7) неупередженість адміністративного органу; 8) підконтрольність (гарантованість правового захисту); 9) пропорційність, обмеження дискреційної влади адміністративних органів; 10) добросовісність; 11) розсудливість; 12) право особи бути вислуханою; 13) доступ до інформації; 14) допомога та представництво; 15) викладення мотивів; 16) зазначення порядку оскарження адміністративного акта; 17) правомірність дій і вимог особи [9, 109-130].

Реалізація рішення становить основний зміст управлінської діяльності відповідно до визначеної мети з урахуванням наявних ресурсів.

Управлінське рішення має бути науково обґрунтованим, своєчасним, компетентним, законним, несуперечливим, реальним для виконання. Як зазначає Т.О. Коломєєць, стосовно правових актів публічної адміністрації існують вимоги, яким вони повинні відповідати, щоб бути законними. Вважаємо, що вимоги, про які згадує Т.О. Коломєєць, можна вважати принципами дії правових актів публічної адміністрації. До таких вимог Т.О. Коломєєць відносить: оптимальність, доцільність, ефективність, соціальну справедливість [5, 178].

Враховуючи відсутність будь-якого загального вітчизняного нормативно-правового акту, аналіз якого дозволив би виокремити ті чи інші принципи публічного адміністрування, при формулюванні дефініції останнього доцільним уявляється врахування євроінтеграційних

прагнень України. З метою забезпечення максимальної реалізації та захисту прав, свобод, інтересів осіб у відповідних адміністративних провадженнях, необхідним є закріплення можливості реалізації та захисту прав юридичних осіб. Серед таких принципів Європейського адміністративного простору та європейських принципах діяльності публічної адміністрації слід назвати: пов'язаність адміністрації законом, пропорційність, захист законних очікувань, недискримінації, бути вислуханим у процесі прийняття рішення в адміністративній справі, відшкодування заподіяної шкоди, рівного доступу до адміністративних судів, відповідальності публічної адміністрації [21, 26], а також стандарти, що стосуються участі юридичних осіб, стандарти, що стосуються виконання рішень, стандарти, що стосуються забезпечення прозорості та контролю [21, 42-43]. Також серед принципів та стандартів європейського адміністративного права, європейського адміністративного простору, слід назвати і запропоновані Т.О. Коломось (а раніше анонсовані А.А. Пухтецькою) принципи належної адміністрації, належного управління, адже вони слугують орієнтирами державно-правових реформ для більшості країн світу [5, 168].

Принцип належного урядування (управління) (англ. – good administration) містить у собі поєднання вимог щодо справедливого розгляду та використання найкращого досвіду (методів) (англ. – best practices) в управлінні, а також запровадження інституту омбудсмена для розгляду скарг про факти нена належного урядування (управління) (англ. – maladministration), що мали місце у діяльності установ та організацій Європейського Союзу [22, 17].

Із загального обсягу європейських принципів адміністративного права, як зазначає А.А. Пухтецька, виокремлюється принцип належної адміністрації (з англ. – good administration) Цей принцип у вітчизняній літературі помилково іменується принципом "належного або доброго управління", адже за своїм змістом він являє сукупність вимог до діяльності органу (органів) публічної адміністрації [23, 116-117]. До переліку принципів належної адміністрації (з англ. – good administration), відповідно до результатів проведеного Радою Європи дослідження принципів належної адміністрації в країнах-членах, відносяться: законність, відсутність дискримінації, пропорційність, заборона зловживання владою, безсторонність та об'єктивність, повага законних очікувань, консультування та надання інформації, повага до справедливості, використання простої, зрозумілої, прийнятної для сприйняття мови, повідомлення про отримання та зазначення уповноваженого службовця, обов'язок передачі компетентній службі уповноваженої установи, право бути вислуханим і робити заяви, розумний строк для прийняття адміністративних рішень, обов'язок зазначати підстави адміністративних рішень, зазначення способів захисту, повідомлення про прийняте рішення, захист інформації (відомостей) – дотримання приватності, запити про отримання інформації – дотримання конфіденційності, запит про публічний доступ до документів, зберігання необхідних відомостей (записів), юридична визначеність і захист порушених прав, право подачі апеляції на адміністративне рішення, доступність адміністративних органів і публічних послуг, електронне урядування, гнучкість у практичній роботі адміністративних органів, ефективність (постійність надання адміністративних послуг, виконання адміністративної роботи ефективним способом), прозорість адміністративних дій, доступ до інформації (право особистого доступу до файлів (відомостей), право загального доступу до документів, на письмові матеріали), зрозумілість (простота) (зрозуміла (проста) організація адміністрації, зрозуміла (проста) координація процедур, спрощення адміністративних процедур і документів, принцип зменшення кількості документів, що вимагаються), принцип діяти належним чином, піклування, удосконалення внутрішніх правил адміністрації, підтримка, захист і збереження публічної власності, підготовка (навчання) державних службовців, виконання бюджетних вимог, раціоналізація організації адміністрації [23, 117].

У вітчизняній адміністративно-правовій літературі останнім часом усе частіше згадується про принципи публічного управління та про принципи дії правових актів публічної адміністрації, проте далі їх перерахування справа не йде. Тому, враховуючи відсутність у вітчизняній адміністративно-правовій літературі дефініцій відповідних понять та необхідність їх вироблення задля однакового розуміння цих термінів, враховуючи наявні в доктрині теорії держави та права, адміністративного права дефініції поняття "принципи", пропонуємо такі визначення понять:

- "принципи публічного управління (принципи діяльності суб'єктів публічної адміністрації) – законодавчо закріплені нормами адміністративного права обов'язкові та імперативні вимоги, які пред'являє держава до дій, діяльності та заходів, що здійснюються органами та посадовими особами публічної влади, що встановлюються з метою забезпечення дотримання прав та свобод фізичних та юридичних осіб";
- "принципи дії правових актів публічної адміністрації – законодавчо закріплені нормами адміністративного права обов'язкові та імперативні вимоги, які пред'являє держава до результату волевиявлення суб'єктів публічної адміністрації щодо відповідності його юридичним та організаційно-технічним вимогам".

Щодо останнього визначення додамо, що відповідність правового акта публічної адміністрації юридичним вимогам означає його відповідність вимогам законності і безпосередньо включає в себе правову презумпцію законності такого акта. Відповідність правового акта публічної адміністрації організаційно-технічним вимогам означає дотримання вимог законодавства щодо викладення його змісту (доступність, зрозумілість, чіткість, грамотність і т.д.), щодо оформлення належним чином, щодо забезпечення ознайомлення з його змістом та щодо необхідності його реєстрації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Административное право (Общая и Особенная части). – М.: Юридическая литература, 1970. – 600 с.
2. Административное право / под ред. А. С. Лунева. – М.: Юридическая литература, 1967. – 604 с.
3. Административное право (Общая и Особенная части). – М.: Юридическая литература, 1968. – 576 с.
4. Адміністративне право України: підручник / за ред. Т. О. Коломєць. – К.: Істина, 2009. – 480 с.
5. Коломєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник / Т.О. Коломєць. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.
6. Адміністративне право України в схемах. Загальна частина: навч. посібник / Ю.П. Битяк, В.В. Зуй, В.М. Гарашук та ін. – Х.: Одиссей, 2005. – 128 с.
7. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс: [підруч.] / за заг. ред. академіка НАПрН України О.М. Бандурки. – Х.: Золота миля, 2011. – 584 с.
8. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навч. посіб. / С.Г. Стеценко. – К.: Атіка, 2009. – 640 с.
9. Тимошук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення: монографія / В.П. Тимошук. – К.: Конус-Ю, 2010. – 296 с.
10. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. / гол. ред. кол. В.Б. Авер'янов. – К.: Юрична думка, 2009. – Т. 2: Особлива частина. – 624 с.
11. Мосьондз С.О. Адміністративне право України (у визначеннях та схемах): навч. посіб. / С.О. Мосьондз. – К.: Атіка, 2008. – 272 с.
12. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. / В.К. Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 256 с.
13. Основи адміністративного судочинства в Україні: навч. посіб. [для юрид. фак. та юрид. клінік] / за заг. ред. Н.В. Александрової, Р.О. Куйбіди. – К.: Конус-Ю, 2006. – 256 с.
14. Семотюк О.П. Сучасний словник іншомовних слів / О.П. Семотюк. – 2-ге вид., доп. – Х.: Веста Видавництво "Ранок", 2008. – 688 с.
15. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / Уклали: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2006. – 789 с.

16. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка / В. Даль. – М.: Рус. язык. – 1991. – Т. 4. – 779 с.
17. Юридична енциклопедія: в 6 т. [редкол.: Ю.С. Шемшученко та інші]: – К.: Видавництво "Українська енциклопедія імені М.П. Бажана", 2003. – Т. 6. – 736 с.
18. Коломоець Т.О. Кодифікація адміністративно-процедурного законодавства України: монографія / Т.О. Коломоець, Д.С. Астахов. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 228 с.
19. Миколенко О.І. Місце адміністративного процедурного права в системі юридичних знань та системі права України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук: спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" / О.І. Миколенко. – Запоріжжя, 2011. – 40 с.
20. Школик А.М. Порівняльне адміністративне право: навч. посіб. [для юрид. фак. та фак. міжнар. відн.] / А.М. Школик. – Л.: ЗЦКЦ, 2007. – 308 с.
21. Пухтецька А.А. Європейський адміністративний простір і принцип верховенства права: монографія / А.А. Пухтецька; відп. ред. В.Б. Авер'янов. – К.: Юридична думка. 2010. – 140 с.
22. Пухтецька А. Європейські принципи адміністративного права: поняття і система / А. Пухтецька // Право України. – 2006. – №10. – С. 15-19.
23. Пухтецька А.А. Питання класифікації європейських принципів адміністративного права / А.А. Пухтецька // Часопис Київського університету права. – 2008. – №2. – С. 112-119.

УДК 347.922:342.92 (477)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ СТВОРЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛОК ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЙОГО ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Білоус А.М., здобувач

Запорізький національний університет

Стаття присвячена дослідженню зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання порядку створення і функціонування професійних спілок та основним напрямкам його запозичення в Україні. Профспілки є учасниками адміністративно-правових відносин у процесі створення, реорганізації або ліквідації, тому виникає необхідність дослідити зарубіжний досвід нормативного визначення засад адміністративних процедур у вказаних сферах саме за участю профспілок для виявлення позитивних та негативних аспектів, а також можливості запозичення такого досвіду для України.

Ключові слова: професійні спілки, адміністративно-правове регулювання, досвід зарубіжних країн, реєстрація профспілки, припинення діяльності профспілки, контроль за діяльністю профспілки.

Белоус А.М. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПОРЯДКА СОЗДАНИЯ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ СОЮЗОВ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ЕГО ЗАИМСТВОВАНИЯ В УКРАИНЕ / Запорожский национальный университет, Украина

Статья посвящена исследованию зарубежного опыта административно-правового регулирования порядка создания и функционирования профессиональных союзов, а также основным направлениям его заимствования в Украине. Профсоюзы являются участниками административно-правовых отношений в процессе создания, реорганизации или ликвидации, поэтому существует необходимость исследовать зарубежный опыт нормативного определения основ административных процедур в указанных сферах именно с участием профсоюзов для определения положительных и отрицательных аспектов, а также возможности заимствования такого опыта для Украины.